

VANDRING BLAND KULTURSORTER

Allkorns fältvandringar sommaren 2019

SLU Alnarp i Skåne
Lördag 20 juli

Markusgården i Grästorp
Lördag 27 juli

Ekhaga vid SLU i Uppsala
Fredag 2 augusti

**Överklintens Kulturgård
i Robertsfors**
Söndag 4 augusti

Allkorn

Vi kan lära av varandra

Lärande sker när vi tillsammans med andra upplever och reflekterar över egna och andras erfarenheter och faktabaserad kunskap. Utifrån detta bestämmer var och en hur gemensamma kunskaper kan användas i den egna verksamheten.

I Allkorns årliga fältvandringar möts växtförädlare, odlare, mjölnare, bagare och andra med ett stort intresse för mångfald i odlingslandskapet, för hälsa och miljö, och för kultursorternas kvaliteter. Genom att observera och fråga, och genom samtal med andra deltagare utvecklar du nya kunskaper.

Du kan också passa på att anmäla ditt intresse för att som Allkorn-medlem få tillgång till utsäde av olika sorter inför kommande odlingssäsonger.

Kultursorternas mångfald en värdefull resurs

Med kultursorter menar Allkorn dels ursprungliga sorter från det tidiga jordbruket, dels den stora gruppen av lantsorter som bönderna själva utvecklat under århundraden, samt namnsorter från den tidiga växtförädlingen i Sverige fram till 1960-talet. En fjärde kategori utgörs av enstaka sorter från ekologisk växtförädling under slutet av 1900-talet och början av 2000-talet.

Kultursorterna har ett mycket rikt genmaterial med stor anpassningsförmåga till olika odlingsförhållanden och förändringar i odlingsmiljön. Genom många sorter i odlingsfälten förstärks deras naturliga resistens mot skadeinsekter och sjukdomar. Sorterna skuggar också ut ogräs genom sina långa strån och kraftfulla växtsätt. Kultursorterna fanns före industrijordbruket och är därför anpassade till ekologisk odling utan konstgödning och bekämpningsmedel.

Nya kultursorter uppstår ur de gamla genom att generna anpassar sig till vår tid och odling. Växtförädlare och odlare hjälper generna genom blandningar av kultursorter och evolutionär växtförädling. För varje gård och region kan kultursorter hittas och utvecklas för att på bästa sätt utnyttja platsens ekologiska förutsättningar i klimat och jordtyp. Den genetiska mångfalden hos våra bevarade kulturväxter med lång anpassning till landets förhållande är den mest värdefulla resurs vi har för ekologiskt jordbruk.

Kultursorter är bra för jorden

En karaktäristisk skillnad mellan kultursorter och moderna stråsädssorter är kultursorternas långa strån och djupa rotsystem. Ett långt strå gör att plantan står emot ogräs bättre, särskilt sorter som har en snabb utveckling och marktäckning, tidigt på säsongen. De

växer helt enkelt ifrån ogräset. Med långa strån hamnar axet högt upp från den fuktiga miljön nära marken. Avståndet mellan bladnivåerna är också stort, liksom avståndet mellan axet och flaggbladet som är stråets översta blad. Detta minskar riskerna för svampangrepp från marken.

Överlag klarar sig kultursorterna bra skördemässigt under sämre förhållanden. De växer även vid lägre näringsnivåer och kan ge bra skörd oavsett vädrets variationer. Kultursorternas djupare rotsystem bidrar till större odlingssäkerhet. Växten luckrar upp jorden och hämtar näring ur djupare jordlager. Många sorter har rötter som når 2-3 meter ner i jorden. Efter skörd förmultnar rötterna och bidrar till ökad mullhalt i jorden och dess förmåga att hålla kvar vatten samt minskat näringsläckage. Ett kraftfullt rotsystem gynnar mykorrhizasvampar och en hel näringsväv av markorganismer.

I jämförelse med moderna sorter är kultursorterna överlägsna i ogräskonkurrens, utnyttjande av växtnäring, smaker, näringskvalitet som innehåll av mineraler, vitaminer och antioxidanter. För varje region kan nya intressanta kultursorter utvecklas efter platsens ekologiska förutsättningar. Sorter med höga näringsvärden som är bra för vår hälsa. Fler gårdar med ekologiskt odlade kultursorter ger mathantverkare rika möjligheter att skapa nya och hälsosamma bröd och andra livsmedel med mycket smak. Det stärker regionens kulinariska profil och utvecklar den lokala ekonomin.

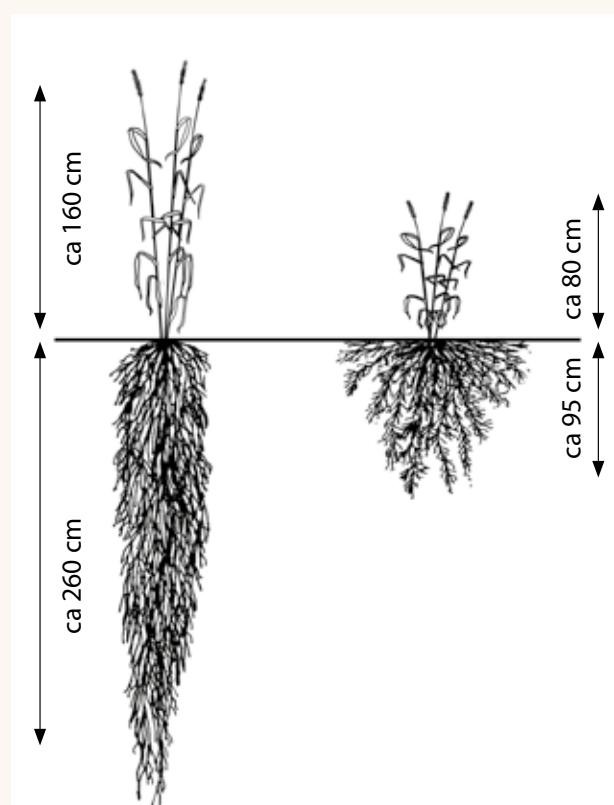

Illustration Viera Larsson/Visual Communication

Fältvandring Alnarp

Lördag 20 juli på SLU Alnarp i Skåne
kl. 13.00 - 16.00

Växtförädlaren Hans Larsson leder fältvandringen bland hundratalet höst-sådda sorter ur Allkorns bruksgebank.

Här finns gamla svenska höstveten som *Eroica*, *Robur*, *Banco*, *Sol* och *Aros*. Europeiska sorter som *Capu*, *Asita*, *Extrem* och *Agron*. Lantsorter som *Borstvete Gotland*, *Gammel landvete* och *Lantvete Gotland*. Gamla speltveten som *Spelt ustakket*, *Spelt lådden* och *Spelt hvid*. Här finns också *Mirakelvete*, *Engelskt vete* och *Evolutionär höstråg*. Många selektioner och linjer från förädlingen.

AVGIFT OCH ANMÄLAN

Avgiften är 100 kronor och betalas kontant vid mötets början. I avgiften ingår eftermiddagskaffe med Sven-Erik Erikssons surdegsbakade kultursortsbröd.

Anmälan lämnas senast måndag den 15 juli till Sven-Erik Eriksson på seeriksson50@gmail.com eller telefon **0705-380717**. Ange namn, adress, telefon och e-postadress. Deltagarantalet är begränsat. Principen "först till kvarn" gäller. Bekräftelse med deltagarlista och vägbeskrivning skickas ut ett par dagar före mötet.

Fältvandring Markusgården

Lördag 27 juli på Markusgården i Grästorps kommun
kl. 13.00 - 16.00

På Niclas Dagmans Markusgården, i byn Täng i Grästorps kommun söder om Väneren, finns en vårsådd odling med 100-talet sorter från Allkorns fröbank.

Här finns olika vårsorter av *enkorn*, *emmer* och *speltvete*. Lantsorter från Dalarna och Öland. Gamla svenska vårveten som *Kärn*, *Svenno*, *Fylgia* och *Diamant*. Kornsorter som *Svanhals*, *Balder*, *Alva* och *Pallas*. Vithavre som *Blenda*, svarthavre som *Orion*, *Engelbrekt* och *Argus*. Här finns också flera evolutionära vårveten som brun borstig, vit borstig, evolutionär vårspelt och evolutionär våremmer. Dessutom evolutionär vårråg och några kultursorter av baljväxter. Många selektioner och linjer från förädlingen.

Fältvandringen leds av växtförädlaren Hans Larsson och lantbrukaren Niclas Dagman.

AVGIFT OCH ANMÄLAN

Avgiften är 100 kronor och betalas kontant vid mötets början. I avgiften ingår eftermiddagskaffe med surdegsbakat kultursortsbröd bakat på virvelmalt fullkornsmjöl av Lantvete Västergötland. Odlat och malt på gården.

Anmälan lämnas senast måndag den 22 juli till Anders Jonasson på anders.bryggum@gmail.com eller telefon **0704-220501**. Ange namn, adress, telefon och e-postadress. Deltagarantalet är begränsat. Principen "först till kvarn" gäller. Bekräftelse med deltagarlista och vägbeskrivning skickas ut ett par dagar före mötet.

Vetets många former. Foto: Hans Larsson

Mångfald för hållbar utveckling

På fältvandringarna visas bland annat flera evolutionära kultursorter. Allkorns evolutionära sorter utnyttjar den mycket enkla principen att blanda det mesta av det bästa för att skapa stabilitet och utveckling för framtiden. De evolutionära sorterna bygger på en blandning av kultursorter som alla från början, var för sig, har goda odlingsegenskaper och hög kvalitet. En sådan evolutionär sort uppför sig därför direkt som en odlingsvärd sort.

Grunden i evolutionär växtförädling är att populationer (blandningar) av sorter med stor genetisk mångfald utsätts för naturlig selektion. Genom att så ut populationerna år efter år producerar de mest gynnade plantorna mer frö till nästa generation. Sådana populationer under utveckling kan klara av både stress och varierande miljöer. Sorterna är inte enhetliga och inte stabila utan utvecklas med odlingen och klimatet och är också motståndskraftiga mot sjukdomar. De anpassar sig efter jordens och platsens förutsättningar och hör till framtidens jordbruk genom att utveckla den mångfald som krävs för ständig anpassning. Mångfald i fältet och på gården är det enda hållbara sättet att hindra växtsjukdomar och skadedjur att utvecklas.

En evolutionär sort är en blandning av sorter som tillsammans kompletterar varandra och utnyttjar jorden bättre än en genetiskt enhetlig sort. Det handlar helt enkelt om att tillföra många gener till en plats och låta naturen göra det mesta av jobbet.

Genom kontinuerlig odling av evolutionära kultursorter uppstår också unika gårdssorter.

Bonden är en likvärdig partner

Allkorns utveckling av en bruksgenbank har främst skett genom deltagande evolutionär växtförädling. Sedan mitten på 1990-talet har Hans Larsson vid SLU i Alnarp engagerat mer än 300 odlare i Norden i praktiskt växtodlingsarbete för att hitta och utveckla sorter som passar för ekologisk odling, och därmed bidra till att återskapa den biologiska mångfalden i spannmålsodling. Sådan växtförädling bygger på nära samarbete och dialog mellan växtförädlare och odlare. Den deltagande evolutionära växtförädlingen sker i tre steg; från växtförädlarens små parceller, via uppförökning och försök på större parceller, till bondens praktiska provodling på den egna gården, följt av odling till avsalu.

Deltagande evolutionär växtförädling karaktäriseras av:

- Större delen av växtförädlingsförsöken är decentraliserade och äger rum på bondens/odlarens mark
- Beslut i och om försöken tas gemensamt av deltagande bönder, växtförädlare och andra partners
- Försök kan upprepas på många platser och genomförs samtidigt
- Olika metoder kan användas, liksom olika förädlingsmaterial
- Bonden deltar som likvärdig partner i urvalsprocessen
- Selektion i växtmaterialet kan göras på olika lokaler oberoende av varandra.

Foto: Sven Persson/swelo.se

Fältvandring Ekhaga

Fredag 2 augusti på SLU Funbo-Lövsta, Uppsala
kl. 15.00 - 18.00

Vi får se en vårsådd demonstrationsodling och en höstsådd. Ett 30-tal odlingsparceller med främst svenska, finska och tyska kultursorter av flera speltveten och brödveten, samt några evolutionära sorter och ett fält med malkornet Balder. Denna del av fältvandringen leds av växtförädlaren Hans Larsson tillsammans med driftledaren Lennart Karlsson.

Tillsammans med projektledaren Karin Gerhardt och odlingsansvarig Göran Bergkvist besöker vi också en försöksodling som ingår i SLU projektet "Historiska sädesslag i framtidens mat". I odlingen finns fyra kultursorter av vårvete, Ölandsvete, Dalavete, Källunda vårvete och Ekhaga vårvete. De två senare är evolutionära populationsorter. Dessutom finns fyra moderna vetesorter.

AVGIFT OCH ANMÄLAN

Avgiften är 100 kronor och betalas kontant vid mötets början. I avgiften ingår eftermiddagskaffe med surdegsbakat kultursortsbröd från Ångslyckans Café.

Anmälan lämnas senast fredag den 26 juli till Gunn-Britt Nilsson på uggeln@live.se eller telefon 0731-833430. Ange namn, adress, telefon och e-postadress. Deltagarantalet är begränsat. Principen "först till kvarn" gäller. Bekräftelse med deltagarlista och vägbeskrivning skickas ut ett par dagar före mötet.

Fältvandring Överklintens Kulturgård

Söndag 4 augusti i Robertsfors
kl. 13.00 - 16.30

Östen och Elisabeth Holmström hälsar välkommen till Överklintens Kulturgård från 1700-talet. Gården ligger i byn Överklinten i Robertsfors kommun i Västerbotten. På gården finns välbevarad tröskloge och bagarstuga som vi får se. Fältvandringen omfattar ett femtontal parceller med flera kultursorter:

- **Råg;** Petkus vårråg, Allkorns evolutionära vårråg, höstråg från Norrbotten och höstråg Grue Finnskog från Kalix
- **Havre;** Svarthavre från Roslagen, Same, Orion 2 och Orion 3
- **Korn;** Edda 2, Åsa, Nakenkorn Kuoretan
- **Vete;** Vitemmer, Dala lantvete och Apu.

Hur kan vi med hjälp kultursorter utveckla ett hållbart jordbruk i norra Sverige är en fråga som diskuteras på fältvandringen. Odling av höstråg kan spela en särskilt viktig roll. Fältvandringen leds av lantbrukarna Östen och Elisabeth Holmström tillsammans med medlemmar i Allkorns styrelse.

AVGIFT OCH ANMÄLAN

Avgiften är 100 kronor och betalas kontant vid mötets början. I avgiften ingår eftermiddagskaffe med bakverk från den egna bagarstugan.

Anmälan lämnas senast måndag den 29 juli till Östen Holmström på oh@kvarken.se eller telefon 0705-552288. Ange namn, adress, telefon och e-postadress. Deltagarantalet är begränsat. Principen "först till kvarn" gäller. Bekräftelse med deltagarlista och vägbeskrivning skickas ut ett par dagar före mötet.

Allkorns evolutionära vårråg. Foto: Bengt-Göran Carlsson

Svenska Kulturlandskap

Nätverket Svenska Kulturlandskap anordnar en träff kring skötsel av allmogeåkrar på kulturreseptatet Linnés Hammarby utanför Uppsala 31 juli – 1 augusti.

Träffen är till för praktisk verkstad kring årets spannmålskörd. Deltagarna får vara med om att meja höstråg, binda nekar och sätta upp dem på tork. Det blir samtal och diskussioner kring allmogeåkrarnas plats i gårdens samlade markanvändning, olika marker och grödor, gödselhantering med mera. Hans Larsson från Allkorn medverkar och berättar om sädeslag och kultursorter.

Mer information finns på nätverkets hemsida www.svenskakulturlandskap.se och genom Hjalmar Croneborg e-post landskapsvardskoordinator@conservation.gu.se och telefon 0706-150575. Det finns fortfarande platser kvar. Här är länk till anmälan [inbjudan](#)

Allkorn – föreningen för mångfald

Allkorn bildades 2004 av Hans Larsson och är en ideell förening med 400 medlemmar som verkar för att:

- återskapa den biologiska mångfalden i spannmålsodlingen
- genom odling bevara och utveckla lokalt anpassade kultursorter
- återge odlarna rätt till att sälja sina utsäden av spannmål
- främja försäljning av kultursorter med mycket näring och smak
- öka konsumenternas kunskaper och intresse för kultursorter

Bakgrunden till Allkorns arbete är FN:s Konvention om biologisk mångfald och Fördraget om växtgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk. Konventionen trädde i kraft 1993, fördraget år 2002. Syfte med både konvention och fördrag är att stimulera bevarande och hållbart nyttjande av jordbrukets växtgenetiska resurser, den biologiska mångfalden, samt att nyttan som uppstår vid användandet av genetiska resurser ska fördelas rättvist.

Den odlade biologiska mångfalden är resultatet av böndernas växtförädling under tusentals år. Klok förvaltning av denna mångfald är den enda hållbara möjligheten att möta pågående och framtida klimatförändringar.

Kultursorterna är ett kulturarv också i en vidare betydelse. Kultursorter har en förankring i människor och deras sätt att leva och verka i ett landskap. Vi måste förstå det förflutna för att rätt kunna använda och utveckla nya kunskaper. Mångfaldskultur, inte monokultur, är vad vi måste utveckla.

Kontakt /medlemskap: info@allkorn.se www.allkorn.se

Foto: Sven Persson/swelo.se